

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

Johdatusta fonologiaan

KARI SUOMI: *Johdatusta fonologiaan*. Oulun yliopiston logopedian ja fonetiikan laitoksen julkaisuja n:o 2. Oulu 1980. 175 s.

Varsin vähäiseksi jäänyttä suomen yleiskielen fonologian tutkimusta kartuttanut Kari Suomi (ks. 1978, 1985a ja 1985b) on kirjoittanut ajan tasalla olevan fonologian alkeisoppikirjan. Suomen teos »Johdatusta fonologiaan» lähtee liikkeelle fonologian aseman, luonteen ja tavoitteiden ytimekkäästä määrittelystä (s. 7–9); useimmista alkeisoppikirjoista pi-

ristävästi poiketen Suomi onnistuu muuallakin teoksessaan tuomaan selkeästi esille fonologisen tutkimuksen teoria-sidonnaisuuden ja eri koulukuntien samoille ongelmille esittämien ratkaisujen selitysvoiman suhteellisuuden. Johdantoa seuraa tiiviikö mutta selkeä, konkreettiseen foneemianalyysiin kulminoituva katsaus (klassisen) fonologian peruskäsitteisiin (s. 10–71), minkä jälkeen tarkastellaan fonologian suhdetta morfologiaan, morfofonematiikkaa ja sandhi-ilmiöitä, sociolingvististen tekijöiden synnyttämää synkronista variaatiota unohtamatta (s. 72–86).

Fonologisen tutkimuksen peruskäsitteiden ja -menetelmien tarkastelun jälkeen Suomi tarkastelee kriittisemmin nk. taksonomisen fonologian (s. 87–95) ja generatiivisen fonologian (s. 116–127) teoreettisia lähtökohtia ja kuvausratkaisuja. Jälkimmäistä lukua edeltää distinktiiviset piirteet esittelevä ja sääntöpohjaiseen fonologiseen kuvaukseen johdettava luku (s. 96–115). Suomi esittelee Lassin (1985) esittämän distinktiivisten piirteiden systeemin, vaikka hänen generatiivisen fonologian esittelynsä pyrkii kuvaamaan teoriaa lähinnä Chomskyn ja Hallen (1968) muotoilemassa asussa; hivenen laajempi piirresysteemien ja niihin tehtyjen muutosten tarkastelu olisi ollut ehkä sekoitettavaa, mutta toisaalta auttanut fonologiaa opiskelevia orientoitumaan vaikka vain englanninkielisten generatiivisen fonologian oppikirjojen vaihteleviin piirresysteemiin.

Abstraktin synkronisen kuvauksen syvyyksistä Suomi siirtyy luontevasti tarkastelemaan äännejärjestelmien diakronisen tutkimuksen lähtökohtia ja menetelmiä, muutosten sosiaalisen taustan kysymyksiä jälleen unohtamatta (s. 128–151). Suomi esittää omana näkemysensä kielellisen muutoksen luonnollisuuden kaiken muunkin muuttuvuuteen suhteutettuna; huomautettakoon, että sama ajatus tulee korostetusti esille myös niinkin keskeisessä teoksessa kuin Anttila 1972.

Oppikirjansa lopuksi Suomi tarkastelee tässä maassa vähän tunnettuja generatiivisen fonologian kehittyviä, non-lineaarisia autosegmentaalisen ja metrisen fonologian koulukuntia (s. 152–172). Näiden teorioiden huomioiminen on nähdäkseni ansiokasta — joitain 1980-luvulla kirjoitettuja fonologian yleisesityksiä (Anderson 1985; Lass 1985) on kritisoitu juuri epälineaarisen fonologian laiminlyömisestä — mutta suomen kielen tutkimukseen soveltamattomina näiden teorioiden esittely ei ehkä aivan puolla paikkaansa fonologian alkeisoppikirjassa, varsinkaan kun Suomen äänenpainot näiden koulukuntien esittelyssä ovat aikaisempaan verrattuna sekä kriittisempiä että persoonallisempia.

Suomi on onnistunut kirjoittamaan sekä selkeän että näkökulmiltaan kriittisen ja moniulotteisen, myös fonologiaan jo jonkin verran perehtyneillekin yhtä ja toista tarjoavan teoksen. Oppikirjaksi »Johdatusta fonologiaan» on silti riittävän selkeä: Suomen teoksessaan esittämät konkreettiset tapausanalyysit ovat yleensä valaisevia, olivat ne sitten suomesta, englannista ja muista germaanisista kielistä tai sitten tätä teosta varten varta vasten kehitetyistä *kekesi-* ja *hypokielistä*. Harjoituksettomana Suomen oppikirja ei ole yhtä havainnollinen kuin lähin edeltäjänsä (Wiik 1983), mutta esim. luentokurssin oheislukemistoksi »Johdatusta fonologiaan» soveltunee toimivasti.

PETRI LAUERMA

KIRJALLISUUS

- ANDERSON, STEPHEN R. 1985: Phonology in the twentieth century. Theories of rules and theories of representations. Chicago and London: The university of Chicago press.
- ANTTILA, RAIMO 1972: An introduction to historical and comparative linguistics. New York: Macmillan.

Kirjallisuutta

- CHOMSKY, NOAM — HALLE, MORRIS 1968: The sound pattern of English. New York: Harper & Row.
- LASS, ROGER 1985: Phonology. Cambridge textbooks in linguistics. Cambridge: Cambridge university press.
- SUOMI, KARI 1978: Onko suomen kielessä p/b ja k/g -oppositio? — Rakenteita. Juhlakirja Osmo Ikolan 65-vuotispäiväksi 6.2.1978. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6. Turku.
- 1985a: Yleissuomen /i/ — /j/ ja /u/ — /v/ -oppositioiden rakenteellisista perusteluista. — Virittäjä. Hki.
- 1985b: Suomen /h/:n fonologisesta tulkinnasta. — Virittäjä. Hki.
- WIIK, KALEVI 1983: Taksonomista fonologiaa. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 13. Turku.